

AKADEMİK ACIL TIP DERGİSİ'NİN YERLİ YAYINCILIKLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Cuma YILDIRIM, Yusuf YÜRÜMEZ

Akademik Acil Tıp Dergisi olarak Yerli yayıncılıkla ilgili görüş ve önerilerimizi iki ayrı başlık altında sunmak istiyoruz.

1-Yerli Yayıncılıkta Nerelerdeyiz? Problemler, Çözümler

Acil Tıp Uzmanlığı, Türk Tıp Camiasının en son yapılanan, en genç uzmanlık alanlarından birisidir. Oldukça dinamik bir yapıya sahip olan uzmanlık alanı aynı dinamizmini akademik çalışmalarda da göstermektedir.

1993 yılından beri uzmanlık olan acil tıp ilk uzmanlarını 2000'li yıllarda vermiştir. Bu yıldan sonra yeni yeni akademik alanda varlık göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda 2002 yılında akademik hayatına başlayan Akademik Acil Tıp Dergisi birçok yerli derginin yıllardır yaşadığı sorunları sıkıştırılmış bir şekilde son yıllarda yaşamış; bunun yanında da bu problemlerin çözümünde aktif rol almıştır.

Online yazı kabulünden DOI numarası kullanımına, Ahead of Print uygulamasına kadar birçok alanda yenilikleri ülkemize getirmiştir.

Akademik Acil Tıp Dergisi yayımlanmaya başladığı ilk günden itibaren birçok problem ile uğraşarak bugünlere gelmiştir. Yayın Kurulu ilk günden beri birçok problem ile mücadele etmek sorunda kalmıştır. Bir süredir editörler toplantılarına katılıyor. Görüyoruz ki birçok dergi editörü de aynı problemleri yaşıyor. Birçok dergi aynı dönemeçlerden geçiyor.

Yerli yayıncılıkta yaşadığımız ve diğer dergilerde de yaşandığını gördüğümüz bazı problemleri ve çözüm önerilerini paylaşmak istiyoruz.

1-Problem: Yerli dergilerin yayın hayatına devam etmesi için belli bir ekonomik desteğe ihtiyaçları vardır. Bu destekler ya reklam gelirleri ile karşılanmakta ya da belli bir sivil toplum örgütünün sponsorluğunda yürütülmektedir. Her iki durumda da dergi nadir olmayarak bazı çıkar çatışmalarına maruz kalabilmektedir.

Çözüm önerisi: ULAKBİM kapsamına alınan dergilerin en azından faturalandırılmış giderleri TÜBİTAK tarafından ödenmelidir.

2-Problem: Yerli dergiler yayın sıkıntısı yaşamaktadır. Yazarlar ancak yurt dışında yayımlanamayacağı ya da yayımlanamadığı yazıları yerli dergilere göndermektedir. Bu durumda doğal olarak yerli dergilerde yayınlanan yayınlarda nitelik ve nicelik olarak sıkıntı yaşanmaktadır. Editörler bir yandan ULAKBİM kriterlerini korumaya çalışmakta, bir yandan uluslararası endekslere girmeye çalışmakta, bir yandan da kaliteli yazı basma endişesi yaşamaktadırlar. Bu ikilem içinde kaliteli çalışmalar yurt dışına kaçmakta, yurt dışında yayımlanamayacak yazılar yerli dergilere gelmektedir.

Prof. Dr. Cuma YILDIRIM - Akademik Acil Tıp Dergisi, Baş Editör
Doç. Dr. Yusuf YÜRÜMEZ - Akademik Acil Tıp Dergisi, Editör

Çözüm Önerisi: Ülkenin bilimsel anlamda çatısını oluşturan YÖK, TÜBİTAK gibi kurumlar yerli yayıncılara daha fazla kıymet vermelidir. Yayın hayatına başladığımız günden beri bu kurumlardan bir e-mail bile almadık.

3-Problem: Öte yandan ülkemizde bilimsel yayın yapmanın en önemli nedeni akademik kariyerde yükselme kriterlerini oluşturmaktır. Gerek bu kriterlerde yerli yayıncılığın görmezden gelinmesi gerekse de yayın yapmanın başka bir gerekçesi olmaması (Bilginin üretilmesi ve bunun teknolojiye, sanayiye ya da hizmet sektörüne yansıtılması gibi bir karşılığının olmaması gibi) nedeni ile yerli dergilere yeterince yayın gelmemektedir.

Çözüm Önerisi: Akademik yükselme kriterleri kapsamında yerli dergi kriterleri artırılmalıdır. Öte yandan üretilen bilginin bilim camiasına kazandırılması ve bilgiyi üretene bir faydası olması gerekir. Sistemin bir gereği olarak klasik devlet memuru haline gelen akademisyenlik mesleğinin tekrar bilim insanı olması sağlanmalıdır.

4-Problem: Yerli dergiler gelişimlerinin hemen her aşamasında kendilerini sahihsiz ve kimsesiz hissetmektedirler. Birçok dergi, amatör ruhun verdiği motivasyonla yayın hayatına devam etmektedir.

Çözüm önerisi: TÜBİTAK ve YÖK yerli dergi çıkaran sivil toplum örgütlerine daha çok sahip çıkmalıdır.

5-Problem: Uluslararası indekslere başvuruda editörler sahihsiz kalmaktadır.

Çözüm önerisi: Bu başvurularda TÜBİTAK daha aktif rol almalıdır.

6-Problem: Dergicilik tamamen gönüllülük üzerine gitmektedir. En büyük sıkıntı hakemlerin motivasyonunda yaşanmaktadır. Yazıların kabul süreleri çok uzundur. Bunun en önemli nedeni hakem değerlendirmesine gönderilen yazıların geç gelmesidir.

Çözüm önerisi: Dergide görev alan tüm bilim adamları, özellikle hakemleri, motive edecek yöntemler bulunmalıdır. Akademik yükselme kriterlerinde puanlama olabileceği gibi her değerlendirme için maddi bir ödeme de tayin edilebilir. Yurt dışında bu uygulamayı yapan dergiler mevcuttur.

2-Kaliteli Yayınları Çekmek İçin Stratejiler Neler Olmalıdır?

Gerek ulusal gerekse de uluslar arası alanda yayın yapmakta olan süreli yayınlar açısından en temel sorunlardan birisi de kaliteli yayınlardır. Bir derginin kaliteli yayınlar açısından zengin bir içeriğe sahip olması ya da olmamasını etkileyen çok sayıda etmen vardır.

Öncelikle kabul etmeliyiz ki; **kaliteli bir dergi değilseniz kaliteli yayınları da beklememelisiniz.** Zaten buna hakkınızda yok ve kimseyi de suçlayamazsınız. Bilimsel bir yazının hangi şartlar altında ve hangi güçlükler ile ortaya konulduğu hepimizce malumdur. Sonuç olarak önce kendi kalitemizi ortaya koymamız en temel şart.

Ancak yeni yayın hayatına başlayan bir dergi açısından olaya baktığınızda fazlaca bir alternatifinin olmadığı ve yayın kalitesi açısından çokta seçici davranılamayacağı bir gerçektir. Bu aşamayı emekleme dönemi olarak niteleyebilirsiniz. Ancak birkaç yılını tamamlamış bir dergide hala olması gereken asgari şartların (**bilimsel kalite, editöryal kalite, teknik kalite, uluslar arası ulaşılabilirlik ve yayınlanma sıklığı-devamlılık**) yerine getirilemediği gözleniyorsa ki, bunun bir mazereti olamaz, derginizde ciddi bir sorun var demektir. Bu nedenle belirlenmiş kıstaslara göre derginizi bir an önce kalite anlamında üst sıralara taşımanız şarttır. Şimdi asli sorunuza dönelim ve kendimize soralım: **"Elimde kaliteli bir yayın var ve bunu nerede değerlendirmeliyim?"**

Öncelikli olarak alanımdaki en kaliteli dergiye mi yönelmeliyim? Ülkemiz açısından olaya baktığımızda bu bir fanteziden öte bir şey değildir. Zira yayınların hangi dergide yayınlandığından daha ziyade hangi indekslerce tarandığının (SCI-Expanded, SSCI veya AHCI) dikkate alındığı bir sistem mevcut. Bu noktadan hareketle ülkemiz açısından, dergi kalitesinin kaliteli yayınları dergiye çekme açısından bir yere kadar etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Peki diğer faktörler nelerdir?

En temel unsurlardan biri zamana karşı yarışan akademisyenin kişisel tercihidir. Kişisel tercihte en temel unsur zaman olunca sıralama da kendiliğinden oluşmaktadır. Bir akademisyen yazısını gönderdiği bir dergiden ne ister? Şimdi bunları gözden geçirelim.

- **Dergi ulusal ve uluslar arası indekslerce taranan ve kriterleri karşılayan bir dergi olmalıdır.** Bu, temel şartlar arasında olup; olmazsa olmazlar arasında yerini almıştır.
- **Yazının değerlendirilme süreci mümkün olduğunca kısa olmalıdır.** Değerlendirme süreci uzun olan bir dergi tercih edilebilirliğini yitirmektedir. Bu konuda editöre ve bilimsel danışma kurulu üyelerine ciddi görevler düşmektedir. Herkesin bilimsel anlamda gerekli hassasiyeti göstermesi durumunda bir sorun yaşanmayabilir. Ancak işin esas çözüm şekli dergideki yazı değerlendirme süreçlerini belli normlara oturtmanızdan geçmektedir. Bir yazının dergiye gönderilmesi sonrası yaşanılacak süreç önceden belirlenmeli ve süreç burada belirlenmiş sürelerle uyulmak koşulu ile esnetilmeden yürütülmelidir.
- **Kabul edilebilirlik noktasında çokta zorlayıcı olmamalıdır.** Bu konuda gerek editör gerekse de bilimsel danışma kurulu üyeleri katı bir tutum içerisinde olmamalıdır. Yayınlanabilir nitelikteki bir yazıda yapılmış basit hatalar ve ya ifade bozuklukları yazının reddine yol açmamalıdır. Aynı zamanda akademik anlamda yeni yayın yapmaya başlamış bir akademisyenin de aşkını ve şevkini kırarak nitelikte bir tutum içerisine girilmemelidir. Yazarlardan istenilen düzeltmelerin makul ve anlaşılır olması da son derece önemlidir. Dergi için standart bir değerlendirme politikasının oluşturulması ve bilimsel danışma kuruluna da bu konuda bilgi verilmesi başlangıç noktamız olabilir.
- **Kabul ve basım arasındaki süreç uzun olmamalı veya kabul sonrası DOI (Digital Object Identifier) numarası en kısa sürede verilmelidir.** Derginin yazıları kabul sonrası ne kadar zaman içerisinde bastığı ile ilgili olarak yazarları bilgilendirici bir tutum içerisinde olması önemlidir. Yazılar geç basılabilir ancak yazılara kriter tamamlama açısından yeter şart olarak kabul edilen DOI numarası verme işlemi uzamamalıdır.
- **Yazılar zamanında ve düzenli yayınlanmalıdır.** Bir dergi periyoditesini kaybederse veya vaat ettiği şeyleri yapmaz ise uzun soluklu olması mümkün değildir. Süreli yayıncılıkta günü değil geleceği planlamanız gereklidir ki, bugün kalite anlamında bir yerlere gelmiş dergiler incelendiğinde içeriklerinden daha ziyade yayın süreleri açısından prestij topladıkları bir gerçektir.

Buraya kadar anlatılanlar dikkate alındığında her hangi bir dergi editörü veya yayın kurulunun kaliteli yayın toplama konusunda yaşanmakta olan kısır döngüyü bozması mümkün görünmemektedir. Ancak sürece etki eden faktörler üzerinden dergisini cazibe merkezi haline getirmeye çalışılabilir. Yukarıdaki sıralanmış maddeler dikkate alındığında yazımızın başlığındaki sorunun da yanıtı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak kaliteli yayın istiyorsanız kaliteli dergi kapsamında belirlenmiş kıstaslar dışına çıkmadan ,müşterinizin, sesine kulak vermelisiniz.

Kaynaklar:

1. <http://journals.tubitak.gov.tr/kitap/maknasyaz/maknasyaz.pdf> (Ulaşma tarihi 07.12.2011).
2. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum5/page101-105.pdf> (Ulaşma tarihi 07.12.2011).
3. <http://www.uak.gov.tr/>
4. <http://www.uak.gov.tr/sinav/ykilavuz.pdf>
5. http://uvt.ulakbim.gov.tr/editorlere_notlar.uhtml (Ulaşma tarihi 07.12.2011).